

نماز کا گورمکھی ترجمہ

ਨਮਾਜ਼

ਦਾ

ਗੁਰਮੁਖੀ ਅਨੁਵਾਦ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ :—

ਸ਼ੋਅਬਾ ਨਸ਼ਰੋ-ਇਸ਼ਾਅਤ

ਨਜ਼ਾਰਤ ਦਾਅਵਤੋ-ਤਬਲੀਗ
ਕਾਦੀਆਂ—143516 (ਭਾਰਤ)

ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਸੰਬੰਧੀ ਕੁਝ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁਕਮ

إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا
مَّوْقُوتًا

ਅਨੁਵਾਦ :—ਯਕੀਨ ਜਾਣੋ ! ਕਿ ਨਮਾਜ਼ ਦਾ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਲਈ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ (ਕੁਰਆਨ ਮਜੀਦ)

الصَّلَاةُ عِمَادُ الدِّينِ

ਅਨੁਵਾਦ :—ਨਮਾਜ਼ ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ ਦਾ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁਕਮ (ਅੰਗ) ਹੈ (ਹਦੀਸ) ।

ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਪੰਜ ਵੇਲੇ ਲਗਾਤਾਰ ਨਮਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਦਾ, ਉਹ ਮੇਰੇ ਅਨੁਯਾਈਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਹੀਂ ਹੈ । (ਕਿਸਤੀ ਨੂਹ)

ਮੁੱਢਲੀ ਗੱਲ

ਨਮਾਜ਼ ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਰੁਕਨ (ਅੰਗ) ਹੈ। ਹਰੇਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਖ ਲਈ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨਾ ਫ਼ਰਜ਼ ਹੈ। ਇਸ ਨਮਾਜ਼ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੀ ਕੁਝ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅਨੁਵਾਦ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਪਾਠਕ ਇਸ ਅਨੁਵਾਦ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਣਗੇ ਤੇ ਠੰਡੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਗੇ।

ਇਸਲਾਮੀ ਨਮਾਜ਼ ਵਿਚ ਆਦਿ ਤੋਂ ਅੰਤ ਤੱਕ ਈਸ਼ਵਰ-ਭਗਤੀ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦਾ ਵਰਨਣ ਹੈ।

ਇਸਲਾਮੀ ਨਮਾਜ਼ ਦਾ ਇਹ ਅਨੁਵਾਦ ਗਿਆਨੀ ਅਬਾਦੁੱਲਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਕ ਨਵੀਂ ਤਰਤੀਬ ਦੇ ਕੇ ਗਿਆਨੀ ਅਬਦੁਲ-ਲਤੀਫ਼ ਦਰਵੇਸ਼ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਸ਼ੋਅਬਾ ਨਸ਼ਰੋ-ਇਸ਼ਾਅਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਅਜ਼ਾਨ (ਬਾਂਗ) اَذَان

ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅਜ਼ਾਨ (ਬਾਂਗ) ਦੇਣ ਦੀ ਰੀਤਿ ਹੈ। ਇਹ ਰੀਤਿ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਲ-ਲੱਲਾਹੁ-ਅਲੈਹਿ ਵਸੱਲਮ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਦ ਕਿਸੇ ਨਮਾਜ਼ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਵਜ੍ਹਾ ਕਰ ਕੇ ਕਾਬੇ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਇਹ ਅਜ਼ਾਨ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੁ ਲਾਗੇ ਚਾਗੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਏ ਕਿ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਵੇਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣਾ ਕਾਰ-ਵਿਹਾਰ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਸਤੇ ਮਸੀਤ ਵਿਚ ਇਕੱਤਰ ਹੋ ਜਾਣ।

ਅਜ਼ਾਨ (ਬਾਂਗ) ਵਿਚ ਇਹ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ :—

اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ
 اللَّهُ أَكْبَرُ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
 أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ أَشْهَدُ أَنَّ
 مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا
 رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى عَلَى الصَّلَاةِ
 الصَّلَاةِ صَلَّى عَلَى الْفَلَاحِ
 اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

ਅੱਲਾਹੁ ਅਕਬਰ ਅੱਲਾਹੁ ਅਕਬਰ ਅੱਲਾਹੁ ਅਕਬਰ ਅੱਲਾਹੁ ਅਕਬਰ
 ਅਸ਼ਹਦੁ ਅੱਲਾਇਲਾ-ਹ ਇਲੱਲਾ ਹ ਅਸ਼ਹਦੁ ਅੱਲਾਇਲਾ-ਹ ਇਲੱਲਾਹ
 ਅਸ਼ਹਦੁ ਅਨ-ਨ ਮੁਹੰਮ-ਮ ਦਰ-ਰਸੂ-ਲੁੱਲਾਹ ਅੱਸ਼ਹਦੁ ਅਨ-ਨ ਮੁਹੰਮ-
 ਮ ਦਰ-ਰਸੂਲੁੱਲਾਹ ਹੱਯ-ਯ ਅਲਸ-ਸਲਾਹ ਹੱਯ-ਯ ਅਲਸ-ਸਲਾਹ
 ਹੱਯ-ਯ ਅਲੱਲਫਲਾ ਹ ਹੱਯ-ਯ ਅਲੱਲਫਲਾਹ ਅੱਲਾਹੁ ਅਕਬਰ
 ਅੱਲਾਹੁ ਅਕਬਰ ਲਾਇਲਾ-ਹ ਇਲੱਲਾਹ ।

ਅਨੁਵਾਦ :—ਅੱਲਾ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ, ਅੱਲਾਹ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ, ਅੱਲਾਹ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਗਵਾਹੀ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅੱਲਾਹ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਇਬਾਦਤ ਦੇ ਲਾਇਕ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਗਵਾਹੀ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅੱਲਾਹ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਇਬਾਦਤ ਦੇ ਲਾਇਕ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਗਵਾਹੀ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੁਹੰਮਦ ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਰਸੂਲ ਹਨ, ਮੈਂ ਗਵਾਹੀ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੁਹੰਮਦ ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਰਸੂਲ ਹਨ, ਨਮਾਜ਼ ਵਲ ਆਉ, ਨਮਾਜ਼ ਵਲ ਆਉ, ਸਫਲਤਾ ਵਲ ਆਉ, ਸਫਲਤਾ ਵਲ ਆਉ, ਅੱਲਾਹ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ, ਅੱਲਾਹ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ, ਅੱਲਾਹ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਇਬਾਦਤ ਦੇ ਲਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

ਸਵੇਰ ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੋ ਬਾਂਗ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ
 “ਹੱਯ-ਯ ਅਲੱਲਫਲਾਹ” ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਇਹ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ :—

الصَّلَاةُ خَيْرٌ مِنَ التَّوْمِ

ਅਸ-ਸਲਾਤੁ ਖੈਰੁ ਮਿਨਨੋਮ

ਅਨੁਵਾਦ :—ਨਮਾਜ਼ ਨੀਂਦ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਚੰਗੀ ਹੈ ।

ਅਜ਼ਾਨ (ਬਾਂਗ) ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੀ ਦੁਆ (ਅਰਦਾਸ)

ਅਜ਼ਾਨ ਦੇਣ ਜਾਂ ਸੁਣਨ ਮਗਰੋਂ ਇਹ ਦੁਆ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ :—

اللَّهُمَّ رَبَّ هَذِهِ الدَّعْوَةِ التَّامَّةِ وَالصَّلَاةِ
الْقَائِمَةِ أَتِ مُحَمَّدًا الْوَسِيلَةَ وَالْفَضِيلَةَ وَالذَّرِيحَةَ
الرَّفِيعَةَ وَابْعَثْهُ مَقَامًا مَحْمُودًا الَّذِي وَعَدْتَهُ
وَارْزُقْنَا شَفَاعَتَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ۝ إِنَّكَ
لَا تَخْلِفُ الْبِعَادَ ۝

ਅੱਲਾਹੁਮ-ਮ ਰਬ-ਬ ਹਾਜ਼ਿ ਹਿਦ-ਦਾਅ-ਵ ਤਿੱਤਾਮਤਿ ਵਸ-ਸਲਾਤਿਲ
ਕਾਇਮਤਿ ਆਤਿ ਮੁਹੰਮ-ਮ-ਦ ਨਿਲ ਵਸੀ-ਲ-ਤ ਵਲ ਫਜ਼ੀ-ਲ-ਤ
ਵਦ-ਦ-ਰ-ਜ ਤਰ-ਰਫੀਆ-ਅ-ਤ ਵਬਅਸਹੁ ਮਕਾਮੰ ਮਹਮੂ-ਦ
ਨਿਲ-ਲ ਜੀ ਵਅਤ-ਤਹੁ ਵਰਜੁਕਨਾ ਸਫਾ-ਅ-ਤ-ਹੁ ਯੋਮਲ ਕਿਯਾ-
ਮਤਿ ਇਨ-ਨ-ਕ-ਲਾ ਤੁਖਲਿਫੁਲ ਮੀਆਦ ।

ਅਨੁਵਾਦ :—ਹੇ ਅੱਲਾਹ ! ਇਸ ਪੂਰਨ ਸੱਦੇ ਅਤੇ ਕਾਇਮ ਹੋਣ ਵਾਲੀ
ਨਮਾਜ਼ ਦੇ ਵਟਾਂਦਰੇ ਵਿਚ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਬਖਸ਼ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ
ਪਦਵੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਉੱਚਿਆਂ ਕਰ, ਅਰਥਾਤ ਆਪ ਨੂੰ ਉਸ ਮਕਾਮਿ ਮਹਿਮੂਦ (ਵੱਡੇ)

ਸਲਾਹੁਤਾ ਵਾਲੇ ਟਿਕਾਣੇ) ਤੇ ਖੜਾ ਕਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਤੂੰ ਬਚਨ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਕਿਆਮਤ (ਪਰਲੈ) ਦੇ ਦਿਹਾੜੇ ਆਪ ਦੀ ਸਫ਼ਾਅਤ (ਸਫ਼ਾਰਸ਼) ਪਰਦਾਨ ਕਰ, ਬੇਸ਼ਕ ਤੇਰੇ ਬਚਨ ਸੱਚੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਤੂੰ ਏਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਰਦਾ ।

ਵਜੂ

ਹਰੇਕ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਜੂ ਕਰਨਾ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ । ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਮਾਜ਼ ਉੱਕੀ ਹੀ ਅਧੂਰੀ ਤੇ ਉਰੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਹਾਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਣੀ ਰੋਗੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤਿਆਂ ਉਸ ਦੇ ਰੋਗ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋਣ ਦਾ ਡਰ ਭਾਸੇ, ਜਾਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੀ ਥਾਂ ਹੋਵੇ, ਜਿੱਥੇ ਪਾਣੀ ਸੌਖ ਨਾਲ ਨਾ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਵਜੂ ਦੀ ਥਾਂ ਤਯੱਮਮ* ਹੀ ਪਰਵਾਣ ਹੈ ।

ਵਜੂ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਧੀ

ਵਜੂ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧੋਤੇ ਜਾਣ, ਫੇਰ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਕੁੜਲੀ ਕਰ ਕੇ ਮੂੰਹ ਦੀ ਸਫ਼ਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਏ, ਫੇਰ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਨੱਕ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਧੋਇਆ ਜਾਏ, ਇਸ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਪਾਣੀ ਦੇ ਦੋ ਤਿੰਨ ਛੱਟੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਮਾਰੇ ਤੇ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਧੋਵੇ, ਇਸ ਮਗਰੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੱਜਾ ਹੱਥ ਤੇ ਫੇਰ ਖੱਬਾ ਹੱਥ ਕੁੜਣੀ ਤੱਕ ਧੋਵੇ, ਇਸ ਮਗਰੋਂ ਅੰਗੂਠੇ ਨਾਲ ਦੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਨੂੰ ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਤੇ ਅੰਗੂਠੇ ਨੂੰ ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰ ਫੇਰਿਆ ਜਾਏ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਪੈਰ ਪਹਿਲਾਂ ਸੱਜਾ ਤੇ ਫੇਰ ਖੱਬਾ ਧੋਤੇ ਜਾਣ । ਇਸ ਸਾਰੀ ਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਵਜੂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਨਮਾਜ਼ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਰੇਕ ਨਮਾਜ਼ੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ।

* ਤਯੱਮਮ ਦੀ ਵਿਧੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਫ਼ ਮਿੱਟੀ ਜਾਂ ਘੱਟੋ ਨਾਲ ਭਰੇ ਕਪੜੇ ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਤੇ ਫੇਰ ਓਹਨਾਂ ਪੂੜ ਭਰੇ ਹੱਥਾਂ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਤੇ ਬਾਹਾਂ ਆਦਿ ਤੇ ਫੇਰਿਆ ਜਾਏ ।

ਵਜੂ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਦੀ ਦੁਆ (ਅਰਦਾਸ)

ਵਜੂ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਇਹ ਦੁਆ ਪੜ੍ਹਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ :—

اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنَ التَّوَّابِينَ وَاجْعَلْنِي
مِنَ الْمُتَطَهِّرِينَ

ਅੱਲਾਹੁੰਮ-ਮਜ਼ਅਲਨੀ ਮਿਨੱਤੱਵਾ-ਬੀ-ਨ ਵਜ਼ਅਲਨੀ
ਮਿਨਲ-ਮੁ-ਤ ਤਹਹਿਰੀਨ ।

ਅਨੁਵਾਦ :—ਹੇ ਅੱਲਾਹ ! ਮੈਨੂੰ ਤੋਬਾ ਕਰਨ ਤੇ ਪਾਕ-ਸਾਫ਼ ਰਹਿਣ
ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲੈ ।

ਇਕਾਮਤ 'إِقَامَتُ'

ਫਰਜ਼ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹੋ ਸ਼ਬਦ ਜੋਹੜੇ ਅਜਾਨ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੇ
ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਕਾਮਤ ਵਿਚ ਵੀ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਹਾਂ, “ਹੱਯ-ਯ ਅਲੱਸਲਾਹ”
“ਹੱਯ-ਯ ਅਲੱਲਫਲਾਹ” ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ :—

قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ ۝ قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ ۝

ਕਦ ਕਾ-ਮ ਤਿਸ-ਸਲਾਹ, ਕਦ ਕਾ-ਮਤਿੱਸ-ਸਲਾਹ

ਅਨੁਵਾਦ :—ਨਮਾਜ਼ ਖੜੀ ਹੋ ਗਈ, ਨਮਾਜ਼ ਖੜੀ ਹੋ ਗਈ,
ਇਸ ਨੂੰ ਇਕਾਮਤ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕਾਮਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਮਾਜ਼ ਅਧੂਰੀ
ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਫਰਜ਼ ਨਮਾਜ਼ ਤਾਂ ਇਕਾਮਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ।

ਨਮਾਜ਼ ਦਾ ਆਰੰਭ

ਵਜੂ ਤੋਂ ਵਿਹਲਿਆਂ ਹੋ ਕੇ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮਸੀਤ ਵਿਚ
ਜਾ ਕੇ ਤੇ ਕਾਬੇ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਕਰ ਕੇ ਖੜਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਦੁਆ
ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ :—

إِنِّي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضَ حَنِيفًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ

ਇੱਨੀ ਵੱਜੱਹਤੁ ਵਜਹਿ-ਯ ਲਿਲ-ਲਜੀ ਫ-ਤ-ਰਸ-ਸਮਾਵਾਤਿ ਵਲ-
ਅਰ-ਜ ਹਨੀਫੰਵਮਾ ਅਨਾ ਮਿਨਲ ਮੁਸ਼ਰਿਕੀਨ।

ਅਨੁਵਾਦ :—ਮੈਂ ਇਕ ਮਨ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣਾ ਧਿਆਨ ਉਸ ਰੱਬ ਵੱਲ
ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਸਾਰੇ ਆਕਾਸ਼, ਪਤਾਲ ਅਥਵਾ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ
ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭਾਈਵਾਲ ਬਨਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ
ਨਹੀਂ ਹਾਂ।

ਇਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਕਾਬੇ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਕਰ ਕੇ ਖੜਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ* ਹੈ ਅਤੇ

* ਕਾਬੇ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਕਰ ਕੇ ਨਮਾਜ਼ ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਾਬੇ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਹਾ ਕਿ ਕਈ ਲੋਕ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। (ਵੇਖੋ ਟੀਕਾ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ 22 ਤੇ ਗ੍ਰੰਥ ਗੁਰੂ ਗਿਰਾਰਥ ਕੋਸ਼ 424); ਸਗੋਂ ਇਸ ਲਈ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹਜ਼ਰਤ ਇਬਰਾਹੀਮ ਜੀ ਨੇ ਕਾਬੇ ਨੂੰ ਬਨਾਉਣ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਭੂ ਅੱਗੇ ਇਹ ਅਰਜ਼ੋਈ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਇਕ ਨਬੀ ਉਤਪੰਨ ਕਰੀਂ, ਜੋ ਏਹਨਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰੇ ਤੇ ਏਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਬਣਾਵੇ। ਸੋ ਚੂੰਕਿ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਸੀ ਕਿ ਆਪ ਉਹੋ ਨਬੀ ਹਨ, ਜਿਸ ਦੀ ਮੰਗ ਹਜ਼ਰਤ ਇਬਰਾਹੀਮ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ; ਇਸ ਲਈ ਨਮਾਜ਼ ਸਮੇਂ ਕਾਬੇ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਕਰਨ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਬਚਨ ਸਦਾ ਚੇਤੇ ਰਹੇ ਤੇ ਓਹ ਆਪਣਾ ਸੁਧਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਅਸੂਲ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਵੀ ਕਾਬੇ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਰੀਤਿ ਤੋਰੀ ਗਈ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੁਰਆਨ ਸ਼ਰੀਫ ਵਿਚ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਲਾਈ ਕੇਵਲ ਇਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਲਹਿੰਦੇ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਕਰ ਕੇ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹੋ ਜਾਂ ਚੜ੍ਹਦੇ ਵੱਲ, ਅਰਥਾਤ ਕੇਵਲ ਕਾਬੇ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਕਰ ਕੇ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਹੀ ਭਲਾਈ ਜਾਂ ਪੁੰਨ ਠਾ ਸਮਝ ਲਓ, ਸਗੋਂ ਅੱਲਾਹ, ਕਿਆਮਤ, ਸਾਰੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਤੇ ਸਰਬਤ ਰਸੂਲਾਂ ਉੱਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ ਜਾਏ ਤੇ ਆਪਣੇ ਧਨ-ਪਦਾਰਥਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਸਾਕ-ਸੰਬੰਧੀਆ ਤੇ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏ, ਅਤਥਾਤ ਅੱਲਾਹ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਸਾਰੇ ਜਪ ਤੇ ਤਪ ਕੀਤੇ ਜਾਣ।

ਹੋਰ ਅਸੀਂ ਕਾਬੇ ਦੀ ਪੂਜਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਿੱਖ ਆਗੂ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਕਥਨ ਹੈ :—

“ਮੁਸਲਮਾਨ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹਨ, ਪਰ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਲਹਿੰਦੇ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਹੀ। ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ ਬਣ ਗਏ ਤੇ ਓਹਨਾਂ ਨੇ ਮੱਕੇ ਨੂੰ ਇਕ ਮੂਰਤੀ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ।”

(ਸਿੱਤ ਸਿਪਾਹੀ ਫ਼ਰਵਰੀ 1947)

اللَّهُ أَكْبَرُ

ਅੱਲਾਹੁ ਅਕਬਰ

ਅਨੁਵਾਦ :—ਅੱਲਾਹ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ, ਕਹਿ ਕੇ ਆਪਣੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਕੰਨਾਂ ਤਕ ਚੁੱਕਕੇ ਆਪਣੇ ਸੀਨੇ ਤੇ ਰੱਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਸੱਜਾ ਹੱਥ ਆਪਣੇ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਦੇ ਉੱਪਰ ਰੱਖ ਕੇ ਹੱਥ ਦੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਨਾਲ ਹੱਥ ਨੂੰ ਕੁਹਣੀ ਦੇ ਲਾਗਿਓਂ ਫੜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਬਚਨ-ਬਿਲਾਸ ਕਰਨ, ਏਧਰ ਓਧਰ ਵੇਖਣ, ਜਾਂ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਹਿਲਣ-ਜੁਲਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜਦ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਣੀ “ਅੱਲਾਹੁ ਅਕਬਰ” ਆਖ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸੀਨੇ ਤੇ ਹੱਥ ਧਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਦਾ ਆਰੰਭ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਨਾ شَاء

ਸੀਨੇ ਤੇ ਹੱਥ ਧਰਨ ਮਗਰੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੋ ਕੁਝ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ “ਸਨਾ” ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ :—

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ وَتَبَارَكَ
اسْمُكَ وَتَعَالَى جَدُّكَ وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ ط

ਸੁਬਹਾ-ਨ ਕੱਲਾਹੁੰਮ-ਮ ਵਬਿਹਮ ਦਿ-ਕ ਵ-ਤ-ਬਾ-ਰ ਕਸਮੁ-ਕ ਵ-ਤ-
ਆ-ਲ ਜੱਦੁ-ਕ ਵਲਾਇਲਾ-ਹ ਗ਼ੈਰੁ-ਕ।

ਅਨੁਵਾਦ :—ਹੇ ਅੱਲਾਹ ! ਤੂੰ ਪਾਕ ਹੈਂ ਅਤੇ ਤੂੰ ਤਾਰੀਫ਼ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ਅਤੇ ਤੇਰਾ ਨਾਂ ਬਰਕਤ ਵਾਲਾ ਹੈ ਤੇ ਤੇਰੀ ਸ਼ਾਨ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਹੈ ਤੇ ਤੈਥੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਇਬਾਦਤ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਤਅੱਵਜ਼

تَعْوِذٌ

ਇਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਜੋ ਕੁਝ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਨੂੰ ਤਅੱਵਜ਼ ਆਖਦੇ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ :—

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ ۝

ਅਉਜ਼ੁ ਬਿੱਲਾਹਿ ਮਿਨਸ਼ੈਤਾ ਨਿਰ-ਰ ਜੀਮ

ਅਨੁਵਾਦ :— ਮੈਂ ਧਿੱਕਾਰੇ ਹੋਏ ਸ਼ੈਤਾਨ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਲਈ ਅੱਲਾਹ ਤੋਂ ਪਨਾਹ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ ।

ਸੂਰਤ ਫ਼ਾਤਿਹਾ

سُورَةُ فَاتِحَةٍ

ਇਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਕੁਰਆਨ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਦੀ ਆਰੰਭਕ ਸੂਰਤ-ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਸੂਰਤ ਫ਼ਾਤਿਹਾ ਹੈ, ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਲ-ਲੱਲਾਹੁ ਅਲੈਹਿ ਵਸੱਲੱਮ ਦੀ ਇਕ ਹਦੀਸ ਵਿਚ ਵਰਨਣ ਹੈ ਕਿ ਸੂਰਤ ਫ਼ਾਤਿਹਾ ਹਰੇਕ ਨਮਾਜ਼ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਨੀ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ । ਇਸ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਨਮਾਜ਼ ਅਧੂਰੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਰੇਕ ਰਕਾਤ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਦ ਸਵੇਰ, ਸ਼ਾਮ ਤੇ ਇਸ਼ਾ ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲਾ-ਇਮਾਮ ਸੂਰਤ ਫ਼ਾਤਿਹਾ

ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਖੜੇ ਸਾਰੇ ਨਮਾਜ਼ੀ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਹੌਲੇ ਹੌਲੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।

ਚੇਤੇ ਰਹੇ ਕਿ ਸਵੇਰ ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਦੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਰਕਾਤਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਸੂਰਤ ਫ਼ਾਤਿਹਾ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲਾ ਇਮਾਮ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਤੇ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਮ ਤੇ ਇਸ਼ਾ ਦੀਆਂ ਨਮਾਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਰਕਾਤਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਸੂਰਤ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਹੀ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਮਾਮ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਸੱਜਣ ਇਸ ਸੂਰਤ ਨੂੰ ਹੌਲੇ ਹੌਲੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਦੁਹਰਾਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ 'ਜ਼ਹਰ' (ਪੇਸ਼ੀ) ਤੇ ਅਸਰ (ਦੀਗਰ) ਵੇਲੇ ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਵਿਚ ਇਸ ਸੂਰਤ ਨੂੰ ਇਮਾਮ ਵੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਨਮਾਜ਼ੀ ਵੀ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਹੌਲੇ ਹੌਲੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ।

ਇਹ ਸੂਰਤ ਫ਼ਾਤਿਹਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ :—

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ ۝

الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِیْنَ ۝ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ ۝
 مَلِكِ یَوْمِ الدِّیْنِ ۝ اِیَّاكَ نَعْبُدُ وَ اِیَّاكَ
 نَسْتَعِیْنُ ۝ اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِیْمَ ۝
 صِرَاطَ الَّذِیْنَ اَنْعَمْتَ عَلَیْهِمْ ۝ غَیْرِ
 الْمَغْضُوْبِ عَلَیْهِمْ وَ لَا الضَّالِّیْنَ ۝
 اٰمِیْنُ ۝

ਬਿਸਮਿੱਲਾ ਹਿਰ-ਰ ਹਮਾ ਨਿਰ-ਰ ਹੀਮ ਅਲਹਮਦੁ ਲਿੱਲਾਹਿ ਰੱਬਿਲ
ਆ-ਲ ਮੀਨ ਅਰ-ਰ ਹਮਾ ਨਿਰ-ਰ ਹੀਮ ਮਾਲਿਕਿ ਯੌਮਿੱਦੀਨ ਇੱਯਾ-ਕ
ਨਾਅਬੁਦੁ ਵਇੱਯਾ-ਕ ਨਸ-ਤਈਨ ਇਹਦਿ ਨਸ-ਸਿਰਾਤਲ ਮੁਸ-ਤ ਕੀਮ-
ਸਿਰਾਤਲ-ਲ ਜੀ-ਨ-ਅਨਅਮ-ਤ ਅਲੈਹਿਮ ਗੈਰਿਲ ਮਗਜੂਬਿ ਅਲੈਹਿਮ
ਵਲੱਜ਼ਾਲੀਨ (ਆਮੀਨ)

ਅਨੁਵਾਦ :—ਮੈਂ ਅਤਿ ਦਿਆਲੂ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਅੱਲਾਹ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ
(ਆਰੇਭ ਕਰਦਾ ਹਾਂ) ।

ਹਰੇਕ ਉਪਮਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਾਰੇ ਜਹਾਨਾਂ ਦਾ ਸਾਜਨਹਾਰ ਤੇ ਪਾਲਨਹਾਰ
ਅੱਲਾਹ ਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਅਤਿ ਦਿਆਲੂ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਹੈ । ਉਹ ਲੇਖੇ ਦੇ ਦਿਨ ਦਾ ਵੀ
ਮਾਲਕ ਹੈ (ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ !) ਅਸੀਂ ਕੇਵਲ ਤੇਰਾ ਹੀ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਤੈਥੋਂ ਹੀ
ਸਹਾਇਤਾ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ । ਤੂੰ ਸਾਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਮਾਰਗ ਵਲ ਲਾਈ ਰਖ, ਓਹਨਾਂ ਧਰਮੀਆਂ
ਦੇ ਮਾਰਗ ਵਲ, ਜੋ ਤੇਰੀ ਕਿਰਪਾ ਦੇ ਪਾਤਰ ਬਣੇ । ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਮਾਰਗ ਵਲ ਨਹੀਂ,
ਜੋ ਤੇਰੀ ਕਰੋਪੀ ਦੇ ਭਾਗੀ ਬਣੇ, ਜਾ ਤੈਥੋਂ ਦੂਰ ਚਲੇ ਗਏ, ਤੂੰ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਕਰ ।

ਸੂਰਤ ਇਖਲਾਸ

ਸੂਰਤ ਫ਼ਾਤਿਹਾ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਕੁਰਆਨ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਦਾ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਵੀ ਨਮਾਜ਼
ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਖ਼ਾਸ ਸੂਰਤ ਜਾਂ ਆਇਤਾਂ ਨੀਅਤ
ਨਹੀਂ ਹਨ; ਸਗੋਂ ਜਿੱਥੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਸ਼ੇਖ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪੜ੍ਹੇ । ਅਸੀਂ ਇੱਥੋਂ
ਕੁਰਆਨ ਦੀ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਸੂਰਤ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਸੂਰਤ ਇਖਲਾਸ ਹੈ, ਦਰਜ
ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ :—

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ۝ اللَّهُ الصَّمَدُ ۝ لَمْ يَلِدْ ۝
وَلَمْ يُولَدْ ۝ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ ۝

ਕੁਲ ਹੁਵੱਲਾਹੁ ਅਹਦ ਅੱਲਾ ਹੁਸ-ਸ ਮਦ ਲਮ-ਯਲਿਦ ਵਲਮ ਯੂਲਦ
ਵਲਮ ਯਕੁਲ-ਲ-ਹੁ ਕੁਫੂਵਨ ਅਹਦ ।

ਅਨੁਵਾਦ :—ਇਹ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿਓ ਕਿ ਅੱਲਾਹ ਇੱਕੋ ਹੀ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮੁਹਤਾਜ ਨਹੀਂ; ਸਭ ਓਸੇ ਦੇ ਮੁਹਤਾਜ ਹਨ; ਉਹ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਤੇ ਧੀਆਂ-ਪੁੱਤਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਉਸ ਜਿਹਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਜਿਹਾ ਇੱਕੋ ਇਕ ਆਪ ਹੀ ਹੈ।

ਅੱਲਾਹੁ ਅਕਬਰ

ਅਰਥਾਤ :—ਅੱਲਾਹ ਹੀ ਸੱਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ।

ਫੇਰ ਹੱਥ ਛੱਡ ਕੇ ਅੱਲਾਹੁ ਅਕਬਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਧਰਤੀ ਵਲ ਝੁਕ ਜਾਈਦਾ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਸਿਰ ਤੇ ਲੱਕ ਇੱਕੋ ਪੱਧਰ ਤੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਗੋਡਿਆਂ ਨੂੰ ਫੜ ਲਈਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਇਹ ਖੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ :—

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ

ਸੁਬਹਾ-ਨ-ਰੱਬਿ ਯਲ ਅਜੀਮ

ਅਰਥਾਤ :— ਮੇਰਾ ਸਾਜਨਹਾਰ ਤੇ ਪਾਲਨਹਾਰ ਪਵਿੱਤਰ ਹੈ ਤੇ ਵੱਡੀਆਂ ਵਡਿਆਈਆਂ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਤਸਬੀਹ-ਤਹਮੀਦ

تَسْبِيحٌ وَتَهْمِيدٌ

ਫੇਰ ਜਿੱਥੇ ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਦੋਹਾਂ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨਾਲ ਲਟਕਾ ਦੇਈਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮੂੰਹੋਂ ਇਹ ਆਖੀਦਾ ਹੈ :—

سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ ط

رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ ط

ਸਮਿਅੱਲਾ ਹੁਲਿਮਨ-ਹਮਿ-ਦ

ਰਬ-ਬ ਨਾ ਲਕਲ ਹਮਦ ।

ਅਨੁਵਾਦ :—ਜੋ ਪ੍ਰਾਨੀ ਅੱਲਾਹ ਦੀ ਉਸਤਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਉਸਤਤੀ ਪਰਵਾਨ ਚੜ੍ਹਦੀ ਹੈ, ਹੇ ਸਾਡੇ ਸਾਜਨਹਾਰ ਤੇ ਪਾਲਨਹਾਰ ! ਤੂੰ ਹੀ ਹਰ ਇਕ ਉਪਮਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈਂ ।

ਅੱਲਾਹੁ ਅਕਬਰ ।

ਅਰਥਾਤ :—ਅੱਲਾਹ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ ।

ਕਹਿ ਕੇ ਸਜਦੇ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਜਦੇ ਵਿਚ ਪਿਆਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਇਹ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ :—

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى ط

ਸੁਬਹਾ-ਨ ਰੱਬਿ ਯਲੂ ਆਅਲਾ ।

ਅਨੁਵਾਦ :—ਮੇਰਾ ਸਾਜਨਹਾਰ ਤੇ ਪਾਲਨਹਾਰ ਪਵਿੱਤਰ ਤੇ ਵੱਡੀ ਸ਼ਾਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ।

ਇਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਫੇਰ

ਅੱਲਾਹੁ ਅਕਬਰ

ਅਰਥਾਤ :— ਅੱਲਾਹ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ ।

ਕਹਿ ਕੇ ਉਠ ਬੈਠੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੱਜੇ ਪੈਰ ਨੂੰ ਉੱਗਲਾਂ ਦੇ ਭਾਰ ਖੜਾ ਕਰ ਕੇ ਰਖੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਖੱਬੇ ਪੈਰ ਨੂੰ ਧਰਤੀ ਤੇ ਲਿਟਾ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਈਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੈਠਿਆਂ ਬੈਠਿਆਂ ਇਹ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ :—

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي وَاهْدِنِي
عَافِيًى وَارْفَعْنِي وَاجْبُرْنِي وَارْزُقْنِي ۝

ਅੱਲਾਹੁੰਮ-ਮਗਫ਼ਿਰਲੀ ਵਰਹਮਨੀ ਵਹਦਿਨੀ ਵਆਫ਼ਿਨੀ ਵਰ ਫ਼ਾਅਨੀ
ਵਜਬੁਰਨੀ ਵਰਜੁਕਨੀ ।

ਅਨੁਵਾਦ :—ਹੇ ਅੱਲਾਹ ! ਮੇਰੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਬਖਸ਼ ਦੇ ਤੇ ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ ਮਿਹਰ
ਕਰ, ਮੈਨੂੰ ਸੁਮਾਰਗ ਵਲ ਲਾਈ ਰੱਖ, ਹਰੇਕ ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਦੀ ਸ਼ਰਾਰਤ ਤੋਂ ਬਚਾਈ
ਰੱਖ, ਮੇਰਾ ਸੁਧਾਰ ਕਰ, ਮੈਨੂੰ ਇੱਜ਼ਤ ਦੇਹ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਰੋਜ਼ੀ ਦੇ ਸਾਮਾਨ ਉਤਪਨ
ਕਰ ।

ਇਸ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਫੇਰ

ਅੱਲਾਹੁ ਅਕਬਰ

ਅਰਥਾਤ :—ਅੱਲਾਹ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ ।

ਕਹਿ ਕੇ ਸਜਦੇ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹੋ ਕੁਝ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਜੋ
ਪਹਿਲੇ ਸਜਦੇ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ,

ਸੁਬਹਾ-ਨ ਰੱਬਿ-ਯਲ-ਆਅਲਾ ।

ਅਨੁਵਾਦ :—ਮੇਰਾ ਸਾਜਨਹਾਰ ਤੇ ਪਾਲਨਹਾਰ ਪਵਿੱਤਰ ਹੈ ਤੇ ਵੱਡੀ ਸ਼ਾਨ
ਵਾਲਾ ਹੈ ।

ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਜਿੰਨੀ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਰਕਾਤ ਆਖਦੇ
ਹਨ । ਕਈ ਨਮਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਰਕਾਤਾਂ (ਫ਼ਰਜ਼) ਦੀਆਂ ਹਨ । ਕਈ ਚਾਰ ਰਕਾਤਾਂ
(ਫ਼ਰਜ਼) ਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਕਈ ਤਿੰਨ ਰਕਾਤਾਂ (ਫ਼ਰਜ਼) ਦੀਆਂ ਹਨ । ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਪਹਿਲੀ ਰਕਾਤ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਬਾਕੀ ਰਕਾਤਾਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ
ਹਨ, ਪਰ ਪਹਿਲੀ ਰਕਾਤ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਿਆ 'ਸੁਬਹਾ-ਨ ਕੱਲਾਹੁੰਨ-ਮ
ਵਬਿਹੱਮਦਿ-ਕ...ਮੁੜ ਮੁੜ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ । ਇਹ ਕੇਵਲ ਇੱਕੋ ਵਾਰ
ਮੁੱਢਲੀ ਰਕਾਤ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਹੀ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ । ਹਾਂ, ਸੂਰਤ ਛਾਤਿਹਾ

ਜ਼ਰੂਰ ਹਰੇਕ ਰਕਾਤ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਬਾਕੀ ਸਭ ਕੁਝ ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਰਕਾਤ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਦ ਦੂਜੀ ਰਕਾਤ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਸਜਦੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਫੇਰ ਪਹਿਲੀ ਰਕਾਤ ਦੇ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਖੜਾ ਹੋਣ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੜਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈਂਦਾ ਸਗੋਂ ਦੋਹਾਂ ਸਜਦਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਬੈਠਣ ਵਾਂਗ ਬੈਠ ਜਾਈਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਇਹ “ਤਸੱਹਦ” ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ :—

ਤਸੱਹਦ تَسْهُدٌ

التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَاةُ وَالطَّيِّبَاتُ السَّلَامُ
 عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ
 السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَىٰ عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ
 أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ
 مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ

ਅਤ-ਤ ਹਿੱਯਾਤੁ ਲਿੱਲਾਹਿ ਵਸ-ਸ-ਲ-ਵਾਤੁ ਵੱਤੱਯਿਬਾਤੁ ਅਸ-ਸਲਾਮੁ
 ਅਲੈ-ਕ ਅੱਯੁ-ਹਨ-ਨਬਿੱਯੁ ਵ ਰਹ-ਮ ਤੁੱਲਾਹਿ-ਵ-ਬ-ਰ- ਕਾਤੁਹੁ ਅਸ-
 ਸਲਾਮੁ ਅਲੈਨਾ ਵ-ਅਲਾ ਇਬਾਦਿੱਲਾ ਹਿੱਸਾਲਿਹੀਨ ਅਸ਼ਹਦੁ
 ਅੱਲਾਇਲਾ-ਹ ਇਲ-ਲੱਲਾਹੁ ਵਅਸ਼ਹਦੁ ਅਨ-ਨ ਮੁਹੰਮ-ਮ ਦਨ ਅਬਦੁਹੁ
 ਵ-ਰਸੂਲੁਹੁ ।

ਅਨੁਵਾਦ :—ਸਾਰੇ ਜਪ ਤਪ ਤੇ ਦਾਨ-ਪੁੰਨ ਅੱਲਾਹ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਯੋਗ

ਹਨ, (ਅਰਥਾਤ ਅੱਲਾਹ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ) ਹੇ ਨਬੀ ! (ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ) ਤੇਰੇ ਉੱਤੇ ਤੇ ਸਾਡੇ ਉੱਤੇ ਸਲਾਮਤੀ, ਰਹਿਮਤ ਤੇ ਬਰਕਤ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਸਾਰੇ ਭਲੇ-ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਉੱਤੇ ਵੀ ਸਲਾਮਤੀ ਹੋਵੇ । ਮੈਂ ਇਹ ਗਵਾਹੀ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅੱਲਾਹ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਇਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਉਹ ਇੱਕੋ ਇਕ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਗਵਾਹੀ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ (ਸਾਹਿਬ) ਉਸ ਦੇ ਸਾਜੇ ਹੋਏ ਰਸੂਲ ਤੇ ਬੰਦੇ ਹਨ, (ਅਰਥਾਤ ਰੱਬ ਨਹੀਂ ਹਨ) ਇਸ ਉਕਤ ਬਾਣੀ ਨੂੰ “ਤਸ਼ਹੱਦ” ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੈਠਿਆਂ ਬੈਠਿਆਂ ਹੀ ਇਹ “ਦਰੂਦ ਸ਼ਰੀਫ਼” ਵੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਹੈ :—

ਦਰੂਦ ਸ਼ਰੀਫ਼ دُرُودِ شَرِيفٍ

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا
 صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ
 إِنَّكَ حَمِيدٌ مُجِيدٌ اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ
 وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ
 وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مُجِيدٌ

ਅੱਲਾਹੁੰਮ-ਮ ਸੱਲਿ ਅਲਾ ਮੁਹੰਮ-ਮ ਦਿੰਵ-ਵ ਅਲਾ ਆਲਿ ਮੁਹੰਮ-ਮ ਦਿਨ
 ਕਮਾ ਸੱਲੈ-ਤ ਅਲਾ ਇਬਰਾਹੀ-ਮ ਵਅਲਾ ਆਲਿ ਇਬਰਾਹੀ-ਮ ਇਨ-ਨ
 ਕ ਹਮੀਦੁੰਮ-ਮਜੀਦ । ਅੱਲਾਹੁੰਮ-ਮ ਬਾਰਿਕ ਅਲਾ ਮੁਹੰਮ-ਮ ਦਿੰਵ-

ਵਅਲਾ ਆਲਿ ਮੁਹੰਮ-ਮ ਦਿਨ ਕਮਾ ਬਾਰਕ-ਤ ਅਲਾ ਇਬਰਾਹੀਮ
ਵਅਲਾ ਆਲਿ ਇਬਰਾ-ਹੀਮ ਇਨ-ਨ-ਕ ਹਮੀਦੁੰਮਜੀਦ ।

ਅਨੁਵਾਦ :—ਹੇ ਅੱਲਾਹ ! ਤੂੰ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ (ਸਾਹਿਬ) ਅਤੇ ਆਪ ਦੇ ਅਨੁਯਾਈਆਂ ਉੱਤੇ ਮਿਹਰ ਕਰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਤੂੰ ਹਜ਼ਰਤ ਇਬਰਾਹੀਮ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਯਾਈਆਂ ਉੱਤੇ ਮਿਹਰ ਕੀਤੀ ਸੀ । ਤੂੰ ਹੀ ਹਰੇਕ ਉਪਮਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੇ ਬਲਵਾਨ ਹੈਂ ।

ਹੇ ਅੱਲਾਹ ! ਤੂੰ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ (ਸਾਹਿਬ) ਤੇ ਆਪ ਦੇ ਅਨੁਯਾਈਆਂ ਨੂੰ ਬਰਕਤ ਦੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਤੂੰ ਹਜ਼ਰਤ ਇਬਰਾਹੀਮ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਯਾਈਆਂ ਨੂੰ ਬਰਕਤ ਦਿੱਤੀ ਸੀ । ਤੂੰ ਹੀ ਹਰੇਕ ਉਪਮਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੇ ਬਲਵਾਨ ਹੈਂ ।

ਅਰਦਾਸਾਂ (ਦੁਆਵਾਂ) **رُعَايَيْنِ**

ਫੇਰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੈਠਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਹੀ ਇਹ ਦੁਆਵਾਂ (ਅਰਦਾਸਾਂ ਜਾਂ ਏਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਦੁਆ (ਅਰਦਾਸ) ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ :—

اللَّهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظُلْمًا كَثِيرًا وَ
لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ فَاعْفِرْ لِي مَغْفِرَةً
مِّنْ عِنْدِكَ وَارْحَمْنِي إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ
الرَّحِيمُ

ਅੱਲਾਹੁੰਮ-ਮ ਇੰਨੀ ਜ਼ਲਮਤੁ ਨਫਸੀ ਜ਼ਲਮਨ ਕਸੀਰੰਵ-ਵਲਾ ਯਗਫਿਰੁਜ-
ਜੁ-ਨੂ-ਬ ਇੱਲਾ ਅੰਨ-ਤ ਫਗਫਿਰਲੀ ਮਗਫਿ-ਰ ਤੰਮ ਮਿਨ ਇੰਨਦਿ-ਕ
ਵਰਹਮਨੀ ਇੰਨ-ਨ-ਕ ਅਨ ਤਲ ਗਫੂਰ-ਰਹੀਮ ।

ਅਨੁਵਾਦ :—ਹੇ ਅੱਲਾਹ ! ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਜੁਲਮ ਕੀਤੇ ਹਨ । ਤੈਥੋਂ ਛੁੱਟ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਬਖਸ਼ਣਹਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਮਿਹਰ ਨਾਲ ਬਖਸ਼ ਲੈ । ਤੂੰ ਹੀ ਵੱਡਾ ਬਖਸ਼ਣਹਾਰ ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਹੈਂ ।

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْهَمِّ وَالْغَمِّ
وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْجُبْنِ وَالْبُخْلِ وَأَعُوذُ
بِكَ مِنَ الْعَجْزِ وَالْكَسَلِ وَأَعُوذُ بِكَ
مِنْ غَلَبَةِ الدَّيْنِ وَقَهْرِ الرِّجَالِ -

ਅੱਲਾਹੁੰਮ-ਮ ਇੱਨੀ ਅਉਜੁਬਿ-ਕ ਮਿਨਲ ਹੱਮਿ ਵਲ ਗੱਮਿ-
ਵਅਉਜੁਬਿ-ਕ ਮਿਨਲ ਜੁਬਨਿ ਵਲ ਬੁਖਲਿ ਵ ਅਉਜੁਬਿ-ਕ ਮਿਨਲ
ਅਜਜ਼ੇ ਵਲ ਕਸਲਿ ਵਅਉਜੁਬਿ-ਕ ਮਿਨ ਗ਼-ਲ-ਬ ਤਿੱਦੈਨਿ ਵ
ਕਹਰਿੱਰਿਜਾਲਿ ।

ਅਨੁਵਾਦ :—ਹੇ ਅੱਲਾਹ ! ਮੈਂ ਤੈਥੋਂ ਹਰੇਕ ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ ਸਮੇਂ ਪਨਾਹ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ । ਤੈਥੋਂ ਕਾਇਰਤਾ ਤੇ ਕੰਜੂਸੀ ਤੋਂ ਵੀ ਪਨਾਹ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪਨਾਹ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਤੇ ਇਹ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਲਈ ਸਾਧਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਾ ਕਰ ਸਕਾਂ ਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਵੀ ਕਿ ਕਿਤੇ ਇਹ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਸਾਧਨਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਓਹਨਾਂ ਤੋਂ ਕੰਮ ਨਾ ਲੈ ਸਕਾਂ, ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਪਨਾਹ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਤੇ ਮੈਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਜ਼ਾਈ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵਾਂ ਕਿ ਉਹ ਕਰਜ਼ ਲਾਹ ਹੀ ਨਾ ਸਕਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਵੀ ਪਨਾਹ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਤੇ ਮੇਰੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾ ਜਾਂਦੀ ਰਹੇ ਤੇ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਜਾਬਰ ਮੇਰੇ ਤੇ ਹਕੂਮਤ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਵੇ ।

رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي
 رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَاءِ رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ
 وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ

ਰੱਬਿਜ ਅਲਨੀ ਮੁਕੀਮਸ-ਸਲਾਤਿ ਵ ਮਿਨ ਜ਼ਰੀ-ਯਤੀ ਰਬ-ਬ ਨਾ
 ਵ-ਤ-ਕੱਬਲ ਦੁਆਇ ਰਬ-ਬ ਨਗ਼ਫ਼ਿਰਲੀ ਵਲਿਵਾਲਿਦੱਯ-ਯ
 ਵਲਿਲ ਮੱਅਮਿਨੀ-ਨ ਯੋ-ਮ ਯਕੂਮੁਲ ਹਿਸਾਬ ।

ਅਨੁਵਾਦ :—ਹੇ ਮੇਰੇ ਅੱਲਾਹ ! ਮੈਨੂੰ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਦੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਬਲ
 ਬਖ਼ਸ਼ ਤੇ ਮੇਰੀ ਸ਼ੰਤਾਨ ਨੂੰ ਵੀ । ਹੇ ਮੇਰੇ ਸਾਜਨਹਾਰ ਤੇ ਪਾਲਨਹਾਰ ! ਮੇਰੀ ਇਹ
 ਅਰਦਾਸ ਪਰਵਾਨ ਕਰ । ਹੇ ਮੇਰੇ ਸਾਜਨਹਾਰ ਤੇ ਪਾਲਨਹਾਰ ! ਲੇਖੇ ਦੇ ਦਿਲ
 ਮੇਰੇ ਮਾਪਿਆਂ, ਮੱਮਨਾਂ ਤੇ ਸਾਰੇ ਸਾਕਸੰਬੰਧੀਆਂ ਨੂੰ ਬਖ਼ਸ਼ ਦੇਣਾ ।

رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ
 حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

ਰਬ-ਬ ਨਾ ਆਤਿ-ਨਾ ਫਿੱਦੁਨਯਾ ਹ-ਸ-ਨ ਤੰਵ-ਵ ਫਿਲਆਖਿ-ਰਤਿ
 ਹ-ਸ-ਨ-ਤੰਵ-ਵਕਿਨਾ ਅਜ਼ਾਬੱਨਾਰ ।

ਅਨੁਵਾਦ :—ਹੇ ਮੇਰੇ ਸਾਜਨਹਾਰ ਤੇ ਪਾਲਨਹਾਰ ! ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਮਾਤ
 ਲੋਕ ਵਿਚ ਵੀ ਤੇ ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਵੀ ਸੁਖ ਦੇ ਸਾਧਨ ਬਖ਼ਸ਼ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਅਗਨ ਕੁੰਡ
 ਦੇ ਕਸ਼ਟ ਤੋਂ ਬਚਾ ।

ਇਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਜੇ ਨਮਾਜ਼ ਤਿੰਨ ਜਾਂ ਚਾਰ ਰਕਾਤਾਂ ਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੁੜ ਖੜ੍ਹੇ
 ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਫੇਰ ਪਹਿਲੀਆਂ ਦੋ ਰਕਾਤਾਂ ਵਾਂਗ ਬਾਕੀ ਵੀ ਇਕ ਜਾਂ ਦੋ ਰਕਾਤਾਂ

ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਤੇ ਫੇਰ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੈਠ ਕੇ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਥਾਂ ਪੱਜਣ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਤੇ ਫੇਰ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਮੂੰਹ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ :—

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ

ਅਸ-ਸਲਾਮੁ ਅਲੈਕੁਮ ਵ-ਰਹ-ਮ ਤੁੱਲਾਹਿ ।

ਅਨੁਵਾਦ :—ਤੁਹਾਡੇ ਉੱਤੇ ਅੱਲਾਹ ਦੀ ਸਲਾਮਤੀ ਤੇ ਰਹਮਤ ਹੋਵੇ ।

ਫੇਰ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਮੂੰਹ ਕਰ ਕੇ ਇਹੋ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ।

ਇਸ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਇਕ ਸਮੇਂ ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਹੁਣ ਉਸ ਪ੍ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਖੁਲ੍ਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣਾ ਕਾਰ-ਵਿਹਾਰ ਕਰੇ ।

ਜੇ ਨਮਾਜ਼ ਫਰਜ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁੰਨਤ ਨਮਾਜ਼ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਉਸ ਨਮਾਜ਼ ਨੂੰ ਏਸੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਲਾਮ ਫੇਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਕਾਰ-ਵਿਹਾਰ ਵਿਚ ਰੁਝ ਜਾਈਦਾ ਹੈ ।

ਨਮਾਜ਼ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਦੀਆਂ ਦੁਆਵਾਂ (ਅਰਦਾਸਾਂ)

ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਵੀ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਜਿਹਾ ਕਿ :—

سُبْحَانَ اللَّهِ
ਸੁਬਹਾਨੱਲਾਹ

ਅਨੁਵਾਦ :—ਅੱਲਾਹ ਹੀ ਹਰੇਕ ਉਣਤਾਈ ਤੋਂ ਪਾਕ ਹੈ । (33 ਵਾਰ)

ਅਲਹਮਦੁ ਲਿੱਲਾਹਿ

ਅਨੁਵਾਦ—ਹਰੇਕ ਉਪਮਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅੱਲਾਹ ਹੀ ਹੈ । (33 ਵਾਰ)

ਅੱਲਾਹੁ ਅਕਬਰ

ਅਨੁਵਾਦ :—ਅੱਲਾਹ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ । (34 ਵਾਰ)

ਇਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਇਕ ਵਾਰ ਇਹ ਵੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ :—

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ ط
لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ
شَيْءٍ قَدِيرٌ ط

ਲਾਇਲਾ-ਹ ਇਲਲੱਲਾਹੁ-ਵਹ-ਦਹੂ ਲਾ ਸ਼ਰੀ-ਕ ਲਹੂ ਲਹੁਲ ਮੁਲਕੁ
ਵ ਲਹੁਲ ਹਮਦੁ ਵਹੁ-ਵ ਅਲਾ ਕੁੱਲਿ ਸ਼ੈਇਨ ਕਦੀਰ ।

ਅਨੁਵਾਦ :—ਅੱਲਾਹ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਹੋਰ ਕੋਈ ਇਸ਼ਟ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਇੱਕੋ
ਇਕ ਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ਰੀਕ ਨਹੀਂ; ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਤੇ ਉਸੇ (ਇੱਕੋ
ਇਕ) ਦਾ ਹੀ ਰਾਜ ਹੈ; ਉਹੋ ਹੀ ਉਪਮਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹੋ ਸਰਬਕਲਾ
ਸਮਰੱਥ ਹੈ ।

اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ وَمِنْكَ السَّلَامُ
تَبَارَكْتَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ ط

ਅੱਲਾਹੁੰਮ-ਮ ਅਨਤਸ-ਸਲਾਮੁ ਵ ਮਿਨ ਕਸ-ਸਲਾਮੁ ਤਬਾਰਕ-ਤ ਯਾਜ਼ਲ
ਜਲਾਲਿ ਵਲ ਇਕਰਾਮ ।

ਅਨੁਵਾਦ :—ਹੇ ਅੱਲਾਹ ! ਤੂੰ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤ ਹੈਂ ਤੇ ਤੈਥੋਂ ਹਰੇਕ ਕਿਸਮ
ਦੀ ਸਲਾਮਤੀ ਹੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ । ਹੇ ਵੱਡੀ ਆਨ ਤੇ ਮਾਨ ਵਾਲੇ ! ਤੂੰ ਵੱਡੀਆਂ
ਬਰਕਤਾਂ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ।

اللَّهُمَّ اَعِنِّي عَلَى ذِكْرِكَ وَشُكْرِكَ
وَحُسْنِ عِبَادَتِكَ ط

ਅੱਲਾਹੁੰਮ-ਮ ਅਇੰਨੀ ਅਲਾ ਜ਼ਿਕਰਿ-ਕ ਵ ਸ਼ੁਕਰਿ-ਕ ਵਹੁਸਨਿ
ਇਬਾ-ਦ ਤਿਕ ।

ਅਨੁਵਾਦ :—ਹੇ ਅੱਲਾ ਆਪਣੇ ਭਜਨ-ਸਿਮਰਣ ਤੇ ਆਪਣਾ ਸ਼ੁਕਰ ਕਰਨ
ਵਾਸਤੇ, ਅਰਥਾਤ ਚੰਗੀ ਭਜਨ-ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਲਈ ਮੇਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ ।

اللَّهُمَّ لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ وَلَا مُعْطِيَ
لِمَا مَنَعْتَ وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ

ਅੱਲਾਹੁੰਮ-ਮ ਲਾਮਾਨਿ-ਅ ਲਿਮਾ ਆਅਤੈ-ਤ ਵਲਾ ਮੁਅਤਿ-ਯ
ਲਿਮਾ ਮਨਾਅ-ਤ ਵਲਾ ਯਨਫਉ ਜ਼ਲ ਜੱਦਿ ਮਿਨਕਲ ਜੱਦੁ ।

ਅਨੁਵਾਦ :—ਹੇ ਅੱਲਾਹ ! ਜੇ ਤੂੰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਦੇਣਾ ਚਾਹੇਂ, ਤਾਂ
ਕੋਈ ਉਸ ਵਿਚ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਜੇ ਤੂੰ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਕੁਝ ਰੋਕ ਲਵੇਂ;
ਤਾਂ ਕੋਈ ਦੇਣਹਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਤੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕੋਈ ਵਡਿਆਈ
ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ।

ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨੇ ਦੇ ਸਮੇਂ

ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਸਮੇਂ

ਨਮਾਜ਼ ਦੇ ਨੀਯਤ ਸਮੇਂ ਪੰਜ ਹਨ ਤੇ ਏਹਨਾਂ ਪੰਜਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਨਮਾਜ਼ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦਿਨ ਵਿਚ ਪੰਜ ਵਾਰ ਨਮਾਜ਼ ਜ਼ਰੂਰ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪੰਜ ਸਮੇਂ ਇਹ ਹਨ :—

(1) ਪਹਿਲਾ ਸਮਾਂ :—ਪਹੁ ਵੁਟਣ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸੂਰਜ ਦੇ ਚੜ੍ਹਨ ਤਕ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਵੇਰ ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਦੋ ਰਕਾਤਾਂ ਨਮਾਜ਼ ਸੰਨਤ ਹਨ ਤੇ ਦੋ ਰਕਾਤਾਂ ਨਮਾਜ਼ ਫਰਜ਼ ਹਨ। ਨਮਾਜ਼ ਸੰਨਤ ਦੀਆਂ ਦੋ ਰਕਾਤਾਂ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕੱਲਿਆਂ ਕੱਲਿਆਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫਰਜ਼ ਦੀਆਂ ਦੋ ਰਕਾਤਾਂ ਸਾਰੇ ਜਣੇ ਮਿਲ ਕੇ ਇਮਾਮ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਏਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਰਕਾਤਾਂ ਵਿਚ ਸੂਰਤ ਫਾਤਿਹਾ ਤੇ ਕੁਰਆਨ ਸ਼ਰੀਫ ਦਾ ਹੋਰ ਹਿੱਸਾ ਵੀ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਇਮਾਮ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਸੂਰਤ ਫਾਤਿਹਾ ਤਾਂ ਇਮਾਮ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਵੀ ਹੌਲੇ ਹੌਲੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਦੁਹਰਾਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕੁਰਆਨ ਸ਼ਰੀਫ ਦਾ ਜੋ ਹਿੱਸਾ ਸੂਰਤ ਫਾਤਿਹਾ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਇਮਾਮ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਜਣੇ ਚੁਪ ਕਰ ਕੇ ਸੁਣਦੇ ਹਨ।

(2) ਦੂਜਾ ਸਮਾਂ :—ਦੂਜੀ ਨਮਾਜ਼ ਦੁਪਹਿਰ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਜਦ ਕਿ ਸੂਰਜ ਢਲਣਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਮਾਜ਼ ਨੂੰ “ਜੁਹਰ” ਜਾਂ ਪੋਸ਼ੀ ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਨਮਾਜ਼ ਸੂਰਜ ਦੇ ਢਲਣ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਤਕ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਕੁਲ ਦਸ ਰਕਾਤਾਂ ਹਨ, ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ :—

(ੳ) ਪਹਿਲਾਂ ਚਾਰ ਰਕਾਤਾਂ ਨਮਾਜ਼
ਸੁੰਨਤ । (ਅੱਡੋ ਅੱਡ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ)

(ਅ) ਚਾਰ ਰਕਾਤਾਂ ਨਮਾਜ਼ ਫਰਜ਼ ।
(ਸਾਰੇ ਜਣੇ ਮਿਲਕੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ।)

(ੲ) ਦੋ ਰਕਾਤਾਂ ਨਮਾਜ਼ ਸੁੰਨਤ ।
(ਅੱਡੋ ਅੱਡੋ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ।)

ਇਸ ਨਮਾਜ਼ ਵਿਚ ਫਰਜ਼ ਦੀ ਕਿਸੇ ਰਕਾਤ ਵਿਚ ਵੀ ਸੂਰਤ ਫ਼ਾਤਿਹਾ ਆਦਿ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ, ਸਗੋਂ ਇਮਾਮ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਵੀ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਹੌਲੇ ਹੌਲੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ।

(3) ਤੀਜਾ ਸਮਾਂ :—ਨਮਾਜ਼ ਦਾ ਤੀਜਾ ਸਮਾਂ ਲੋਢੇ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਨਮਾਜ਼ ਨੂੰ “ਅਸਰ” ਜਾਂ ਦੀਗਰ ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਨਮਾਜ਼ ਦੀਆਂ ਕੇਵਲ ਚਾਰ ਰਕਾਤਾਂ ਫਰਜ਼ ਦੀਆਂ ਹਨ; ਜੋ ਸਾਰੇ ਜਣੇ ਮਿਲ ਕੇ ਇਮਾਮ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਨਮਾਜ਼ ਵਿਚ ਵੀ ਸੂਰਤ ਫ਼ਾਤਿਹਾ ਆਦਿ ਜ਼ੁਹਰ ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਵਾਂਗ ਹੌਲੇ ਹੌਲੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

(4) ਚੌਥਾ ਸਮਾਂ :—ਨਮਾਜ਼ ਦਾ ਚੌਥਾ ਸਮਾਂ ਸੂਰਜ ਦੇ ਡੁਬਣ ਸਮੇਂ ਹੈ । ਜਦ ਸੂਰਜ ਡੁਬ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਤਾਂ ਇਹ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ ਜਾਂ “ਮਗਰਬ” ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਦੀਆਂ ਕੁਲ ਰਕਾਤਾਂ ਪੰਜ ਹਨ, ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ :—

(ੳ) ਤਿੰਨ ਰਕਾਤਾਂ ਨਮਾਜ਼ ਫਰਜ਼ ।

(ਅ) ਦੋ ਰਕਾਤਾਂ ਨਮਾਜ਼ ਸੁੰਨਤ

ਫਰਜ਼ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਰਕਾਤਾਂ ਮਿਲ ਕੇ ਇਮਾਮ ਪਿੱਛੇ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ । ਏਹਨਾਂ ਤਿੰਨ ਰਕਾਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਦੋ ਰਕਾਤਾਂ ਵਿਚ ਇਮਾਮ ਸਾਹਿਬ ਸੂਰਤ ਫ਼ਾਤਿਹਾ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਕੁਰਆਨ ਸ਼ਰੀਫ ਦੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਛੋਟੀ ਸੂਰਤ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਤੇ ਤੀਜੀ ਰਕਾਤ ਵਿਚ ਸੂਰਤ ਫ਼ਾਤਿਹਾ ਆਦਿ ਹੌਲੇ ਹੌਲੇ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

(5) ਪੰਜਵਾਂ ਸਮਾਂ :—ਸ਼ਾਮ ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਕੋਈ ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਇਸ ਨਮਾਜ਼ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਦੀਆਂ ਕੁਲ 11 ਰਕਾਤਾਂ ਹਨ, ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ :—

- (ੳ) ਚਾਰ ਰਕਾਤਾਂ ਨਮਾਜ਼ ਸੁੰਨਤ ।
- (ਅ) ਚਾਰ ਰਕਾਤਾਂ ਨਮਾਜ਼ ਫਰਜ਼ ।
- (ੲ) ਦੋ ਰਕਾਤਾਂ ਨਮਾਜ਼ ਸੁੰਨਤ ।
- (ਸ) ਤਿੰਨ ਰਕਾਤਾਂ ਨਮਾਜ਼ ਵਿਤਰ ।

ਇਸ ਨਮਾਜ਼ ਦੀਆਂ ਫਰਜ਼ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਰਕਾਤਾਂ ਸਾਰੇ ਜਣੇ ਮਿਲ ਕੇ ਇਮਾਮ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਹੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਮਾਮ ਸਾਹਿਬ ਏਹਨਾਂ ਚੌਹਾਂ ਰਕਾਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਦੋ ਰਕਾਤਾਂ ਵਿਚ ਸੂਰਤ ਫਾਤਿਹਾ ਆਦਿ ਉੱਚੀ ਉੱਚੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਰਕਾਤਾਂ ਵਿਚ ਹੌਲੇ ਹੌਲੇ । ਇਸ ਨਮਾਜ਼ ਨੂੰ ਇਸ਼ਾ ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ।

ਵਿਤਰ ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਦੁਆ (ਅਰਦਾਸ)

ਵਿਤਰ ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਦੀ ਛੇਕੜਲੀ ਰਕਾਤ ਵਿਚ ਇਕ ਦੁਆ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ,
ਜਿਹਨੂੰ ਦੁਆਇ ਕਨੂਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਇਹ ਹੈ :—

ਦੁਆਇ ਕਨੂਤ

اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْتَعِينُكَ وَنَسْتَغْفِرُكَ وَ
 نُؤْمِنُ بِكَ وَنَتَوَكَّلُ عَلَيْكَ وَنُثْنِي
 عَلَيْكَ الْخَيْرَ وَنَشْكُرُكَ وَلَا نَكْفُرُكَ
 وَنُخَلِعُ وَنَتْرُكُ مَنْ يَفْجُرُكَ اللَّهُمَّ
 أَيَّاكَ نَعْبُدُ وَلَكَ نُصَلِّي وَنَسْجُدُ
 وَإِلَيْكَ نَسْعَى وَنُحْفِدُ وَنَرْجُو أَرْحَمَتَكَ
 وَنُخْشَى عَذَابَكَ إِنَّ عَذَابَكَ بِالْكَفَّارِ
 مُلْحِقٌ ۝

ਅੱਲਾਹੁੰਮ-ਮ ਇੱਨਾ ਨਸਤਈਨੁ-ਕ ਵ ਨਸਤਗ਼ਫ਼ਿਰੁ-ਕ ਵ ਨੁਅਮਿਨੁਬਿ-ਕ
 ਵ-ਨ-ਤ-ਵਕ-ਕਲੁ ਅਲੈ-ਕ ਵਨੁਸਨੀ ਅਲੈਕਲਖੈ-ਰ ਵਨਸ਼ਕੁਰੁ-ਕ ਵਲਾ
 ਨਕਫ਼ੁਰੁ-ਕ ਵ ਨਖਲਓ ਵ ਨਤਰੁਕੁ ਮੰਯਫਜ਼ੁਰੁ-ਕ ਅੱਲਾਹੁੰਮ-ਮ ਇੱਯਾ-ਕ
 ਨਾਅਬੁਦੁ ਵ-ਲ-ਕ ਨੁਸੱਲੀ ਵ ਨਸਜੁਦੁ ਵਇਲੈ-ਕ ਨਸਆ ਵ ਨਹਫ਼ਿਦੁ
 ਵ ਨਰਜੂ ਰਹ-ਮ-ਤ-ਕ ਵ ਨਖਸ਼ਾ ਅਜ਼ਾ-ਬ-ਕ ਇਨ-ਨ ਅਜ਼ਾ-ਬ-ਕ-
 ਬਿਲਕੁੱਫ਼ਾਰਿ ਮੁਲਹਿਕ ।

ਅਨੁਵਾਦ :—ਹੇ ਅੱਲਾਹ ! ਅਸੀਂ ਤੇਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇ ਜਾਚਕ ਹਾਂ ਤੇ
 ਤੇਰੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਵੀ ਚਾਹਵਾਨ ਹਾਂ । ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਉੱਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ,
 ਤੇਰੇ ਉੱਤੇ ਹੀ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਹੀ ਗੁਣ ਗਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਤੇਰਾ ਹੀ
 ਸ਼ੁਕਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਅਰਥਾਤ ਤੇਰੀ ਨਾ-ਸ਼ੁਕਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ । ਅਸੀਂ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ
 ਦਾ ਉਲੰਘਣ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਸੰਬੰਧ ਤੋੜਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਓਹਨਾਂ ਦਾ
 ਤਿਆਗ ਕਰਦੇ ਹਾਂ । ਹੇ ਅੱਲਾਹ ! ਅਸੀਂ ਤੇਰੀ ਹੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਤੇਰੇ
 ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਸਜਦੇ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਤੇਰੇ ਵੱਲ ਹੀ
 ਅਸੀਂ ਦੌੜਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਸੇਵਾ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਤੇਰੀ ਰਹਿਮਤ ਦੀ ਆਸ
 ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ । ਅਸੀਂ ਤੇਰੀ ਕਰੋਪੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਡਰਦੇ ਹਾਂ । ਬੇਸ਼ੱਕ ਤੇਰੀ ਕਰੋਪੀ ਤੇਰੀ
 ਨਾ ਫ਼ਰਮਾਨੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਉੱਤੇ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।

ਦੁਜੀ ਦੁਆਇ ਕਰਨੁਤ

ਦੁਜੀ ਦੁਆਇ ਕਰਨੁਤ ਇਹ ਹੈ :

اللَّهُمَّ اهْدِنِي فِيمَنْ هَدَيْتَ وَعَافِنِي فِي
 مَنْ عَافَيْتَ وَتَوَلَّنِي فِيمَنْ تَوَلَّيْتَ وَبَارِكْ
 لِي فِيمَا أَعْطَيْتَ وَقِنِي شَرَّ مَا قَضَيْتَ فَإِنَّكَ
 تَقْضِي وَلَا يُقْضَىٰ عَلَيْكَ فَإِنَّهُ لَا يَدِلُّ
 مَنْ وَالَيْتَ وَإِنَّهُ لَا يَعِزُّ مَنْ عَادَيْتَ
 تَبَارَكْتَ رَبَّنَا وَتَعَالَيْتَ وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى
 النَّبِيِّ ۝

ਅੱਲਾਹੁਮ-ਮਹਾਦਿਨੀ ਫੀਮਨ ਹਦੈ-ਤ ਵਆਫਿਨੀ ਫੀ-ਮਨ ਆਫੈ-ਤ ਵ-
 ਤ ਵਲ-ਲਨੀ ਫੀਮਨ ਤਵੱਲੈ-ਤ ਵ ਬਾਰਿਕਲੀ ਫੀਮਾ ਆਅਤੇ-ਤ ਵਕਿਨੀ
 ਸ਼ਰ-ਰ ਮਾਕਜੈ-ਤ ਫ਼ਇਨ-ਨ-ਕ ਤਕਜੀ ਵਲਾ ਯਕਜਾ ਅਲੈ-ਕ ਫ਼ਇਨ-ਨਹੂ
 ਲਾ ਯਜ਼ਿੱਲੁ ਮੰਵਾਲੈ-ਤ ਵਇਨ-ਨਹੂ ਲਾਯਇੱਜ਼ੁ ਮਨ ਆਦੈ-ਤ ਤਬਾਰਕ-ਤ
 ਰਬ-ਬ ਨਾ ਵ-ਤ- ਆਲੈ-ਤ ਵਸੱਲੱਲਾਹੁ ਅਲਨ-ਨ ਬਿੱਯਿ ।

ਅਨੁਵਾਦ :— ਹੇ ਅੱਲਾਹ ! ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਓਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਾਂਗ ਸਿੱਧਾ ਮਾਰਗ

ਦੱਸ, ਜੇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੂੰ ਆਪ ਸਿੱਧੇ ਮਾਰਗ ਵਲ ਲਾਇਆ ਹੈ ਤੇ ਓਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਾਂਗ ਸਲਾਮਤ ਰੱਖ, ਜੇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੂੰ ਆਪ ਸਲਾਮਤ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਮੇਰੀ ਵੀ ਓਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਾਂਗ ਅਗਵਾਈ ਕਰ, ਜੇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤੂੰ ਆਪ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਬਰਕਤ ਬਖਸ਼ ਜੋ ਤੂੰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਹਾਣ ਤੋਂ ਬਚਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਤੂੰ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ; ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਤੂੰ ਹੀ ਕੀਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈਂ ਅਤੇ ਤੇਰੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਫ਼ੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਖੇਸ਼ੋਕ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਹੀਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਤੂੰ ਮਿੱਤਰ ਹੈਂ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦਾ ਤੂੰ ਵੇਰੀ ਹੋ ਜਾਏਂ; ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਸਤਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ। ਤੂੰ ਵੱਡੀਆਂ ਬਰਕਤਾਂ ਵਾਲਾ ਹੈਂ। ਹੇ ਸਾਡੇ ਸਾਜਨਹਾਰ ਤੇ ਪਾਲਨਹਾਰ! ਤੂੰ ਵੱਡੀ ਆਨ ਜਾਨ ਵਾਲਾ ਹੈਂ। ਹੇ ਅੱਲਾਹ! ਸਾਡੇ ਨਬੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਖ਼ਾਸ ਮਿਹਰ ਦਾ ਪਾਤਰ ਬਣਾ।

ਜੁਮੇ ਦਾ ਖ਼ੁਤਬਾ

ਜੁਮੇ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਇਕ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਜੁਮੇ ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਨਮਾਜ਼ ਅਸਲ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ੀ ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਦੀ ਥਾਂ ਹਰ ਅਠਵੇਂ ਦਿਨ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਮਾਜ਼ ਦੀਆਂ ਕੇਵਲ ਦੋ ਰਕਾਤਾਂ ਫ਼ਰਜ਼ ਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਸਾਰੇ ਜਣੇ ਮਿਲਕੇ ਇਕ ਇਮਾਮ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਏਹਨਾਂ ਦੋਵਾਂ ਰਕਾਤਾਂ ਵਿਚ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲਾ ਇਮਾਮ ਸੂਰਤ ਫ਼ਾਤਿਹਾ ਆਦਿ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਮਾਜ਼ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਤਿੰਨ ਜਣੇ ਮਿਲਕੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਤਿੰਨ ਮੁਸਲਮਾਨ ਇਕੱਤਰ ਨਾ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹੋਣ, ਤਾਂ ਫੇਰ ਕਿਸੇ ਲਾਗਲੇ ਪਿੰਡ ਜਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਦੂਜੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤੇ ਜੇ ਲਾਗੇ ਚਾਗੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਫੇਰ ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ ਪੇਸ਼ੀ ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨੀ ਹੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੈ।

ਇਸ ਨਮਾਜ਼ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਮਾਮ ਸਾਹਿਬ ਕੁਝ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨੂੰ “ਖ਼ੁਤਬਾ ਜੁਮਾ” ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਖ਼ੁਤਬੇ ਵਿਚ ਇਮਾਮ ਸਾਹਿਬ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਅਗਵਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਖ਼ੁਤਬੇ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਇਹ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ—

ਪਹਿਲਾ ਖ਼ਤਬਾ ਜੁਮਾ

ਪਹਿਲੇ ਖ਼ਤਬੇ ਦਾ ਆਰੰਭ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ :—

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ
 وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ
 أَمَّا بَعْدُ فَأَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ
 بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ਅਸਹਦੁ ਅਲ-ਲਾਇਲਾ-ਹ ਇਲ-ਲੱਲਾਹੁ ਵੱਹਦਹੂ ਲਾ ਸ਼ਰੀ-ਕ ਲਹੂ ਵ
 ਅਸਹਦੁ ਅਨ-ਨ ਮੁਹੰਮ-ਮ ਦਨ ਅਬਦੁਹੂ ਵ ਰਸੂਲਹੂ, ਅੱਮਾ ਬਾਅਦੁ
 ਫ਼ਅਉਜ਼ੁ ਬਿੱਲਾਹਿ ਮਿਨੱਸ਼-ਸ਼ੈਤਾ ਨਿਰ-ਰਜੀਮ, ਬਿਸ ਮਿਲੱ ਹਿਰ-ਰ ਹਮਾ
 ਨਿਰ-ਰ ਹੀਮ ।

ਅਨੁਵਾਦ :—ਮੈਂ ਇਹ ਗਵਾਹੀ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅੱਲਾਹ ਤੋਂ ਛੱਟ ਹੋਰ
 ਕੋਈ ਇਸ਼ਟ ਨਹੀਂ । ਉਹ ਇੱਕੋ ਇਕ ਹੈ । ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ਰੀਕ ਨਹੀਂ ਤੇ
 ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਗਵਾਹੀ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਉਸ ਦੇ ਸਾਜੇ
 ਨਿਵਾਜੇ ਰਸੂਲ ਹਨ । ਇਸ (ਗਵਾਹੀ) ਮਗਰੋਂ ਮੈਂ ਧਿੱਕਾਰੇ ਹੋਏ ਸ਼ੈਤਾਨ ਦੇ
 ਟਾਕਰੇ ਲਏ; ਅੱਲਾਹ ਤੋਂ ਹੀ ਪਨਾਹ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ । (ਫੇਰ) ਅਤਿ ਦਿਆਲੂ ਤੇ
 ਕਿਰਪਾਲੂ ਅੱਲਾਹ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ ਆਰੰਭ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ।

ਇਸ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਸੂਰਤ ਫ਼ਾਤਿਹਾ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਸਮੇਂ
 ਦੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁਰਆਨ ਸ਼ਰੀਫ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਆਇਤਾਂ ਪੜ੍ਹਕੇ ਓਹਨਾਂ ਦੀ
 ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

ਦੂਜਾ ਖ਼ਤਬਾ

ਪਹਿਲਾ ਖ਼ਤਬਾ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੇ ਇਮਾਮ ਸਾਹਿਬ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ (ਦੋ ਚਾਰ

ਸਕਿੰਟ) ਮਿੰਬਰ ਤੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਫੇਰ ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਦੂਜਾ ਖੁਤਬਾ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ :—

الْحَمْدُ لِلَّهِ نَحْمَدُهُ وَنَسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ
 وَنُؤْمِنُ بِهِ وَنَتَوَكَّلُ عَلَيْهِ وَنَعُوذُ بِاللَّهِ
 مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا
 مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ وَمَنْ يَضِلَّهُ
 فَلَا هَادِيَ لَهُ وَنَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ
 لَا شَرِيكَ لَهُ وَنَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَ
 رَسُولُهُ ط عِبَادَ اللَّهِ رَحِمَكُمُ اللَّهُ ط إِنَّ اللَّهَ
 يَأْمُرُكُمْ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَى
 وَيَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ
 لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ط أذْكُرُوا اللَّهَ يَذْكُرْكُمْ
 وَادْعُوهُ يُسْتَجِبْ لَكُمْ وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ

ਅੱਲਹਮਦੁ ਲਿੱਲਾਹਿ ਨਹ-ਮਦੁਹੁ ਵ, ਨਸ-ਤ ਈਨੁਹੁ ਵ ਨਸ ਤਗਫਿਰੁਹੁ
 ਵ ਨੁਅਮਿਨੁ ਬਿਹੀ ਵ-ਨ-ਤ ਵਕ-ਕ ਲੁ ਅਲੈਹਿ ਵ ਨਦੁਜੁ ਬਿੱਲਾਹਿ ਮਿਨ
 ਸੁਰੁਰਿ ਅਨਫੁਸਿਨਾ ਵ ਮਿਨ ਸੱਯਿਆਤਿ ਅਅਮਾਲਿਨਾ, ਮੰਯ-ਯਹਦਿ ਹਿੱਲਾਹੁ

ਫਲਾ ਮਜ਼ਿਲ-ਲ-ਲ ਹੂ ਵ ਮੰਜੂਜ਼ਲਿਲਹੁ ਫਲਾ ਹਾਦਿ-ਯ ਲਹੂ ਵ ਨੱਸਹਦੁ
 ਅੱਲਾਇਲਾ-ਹ ਇਲ-ਲੱਲਾਹੁ ਵੱਹਦਹੂ ਲਾ ਸ਼ਰੀ-ਕ-ਲ ਹੂ ਵ ਨੱਸਹਦੁ ਅਨ-ਨ
 ਮੁਹੰਮ-ਮ ਦਨ ਅਬਦਹੂ ਵ ਰਸੂਲਹੂ ਇਬਾ ਦੱਲਾਹਿ ਰਹਿ-ਮ-ਕੁਮੁੱਲਾ, ਇਨ-
 ਨੱਲਾ-ਹ ਯਾਅਮੁਰੁਕੁਮ ਬਿਲਅਦਲਿ ਵਲਇਹਸਾਨਿ ਵ ਈਤਾਇ ਜ਼ਿਲ
 ਕੁਰਬਾ ਵ ਯਨਹਾ ਅਨਿਲ ਫਹ ਸਾਇ ਵਲ ਮੁਨ-ਕ ਰਿ ਵਲ ਬਗ਼ਯਿ
 ਯਇਜ਼ਕੁਮ ਲਅਲ-ਲ ਕੁਮ ਤਜ਼ੱਕ-ਕ ਰੂਨ ਉਜ਼ਕੁਰੁੱਲਾ-ਹ ਯਜ਼ਕੁਰ-ਕੁਮ
 ਵਦਉਹੁ ਯਸ-ਤਜਿਬ-ਲਕੁਮ ਵ-ਲ-ਜ਼ਿਕਰੁੱਲਾਹਿ ਅਕਬਰ ।

ਅਨੁਵਾਦ :—ਹਰੇਕ ਉਪਮਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅੱਲਾਹ ਹੀ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਓਸੇ
 ਦੀ ਹੀ ਸਲਾਹੁਤਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਓਸੇ ਤੋਂ ਹੀ ਸਹਾਇਤਾ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਓਸੇ ਤੋਂ
 ਹੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ, ਅਰਥਾਤ ਓਸੇ ਤੇ ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ।
 ਸਾਨੂੰ ਓਸੇ ਦਾ ਹੀ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਤੇ ਓਸੇ ਤੋਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਭੈੜੇ ਕਰਮਾਂ ਤੇ
 ਮਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਾਰਤਾਂ ਤੋਂ ਪਨਾਹ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ । ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਲਾਹ ਸੁਮਾਰਗ
 ਵਲ ਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕੁਰਾਹੇ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ ਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ
 ਕੁਰਾਹੇ ਪਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸੁਮਾਰਗ ਵਲ ਨਹੀਂ ਲਾ ਸਕਦਾ । ਅਸੀਂ
 ਇਹ ਗਵਾਹੀ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅੱਲਾਹ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਹੋਰ ਕੋਈ ਇਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਤੇ ਉਹ
 ਇੱਕੋ ਇਕ ਹੈ । ਉਸ ਦਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ਰੀਕ ਨਹੀਂ । ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਗਵਾਹੀ
 ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਉਸ ਦੇ ਸਾਜੇ ਨਿਵਾਜ਼ੇ ਰਸੂਲ ਹਨ ।
 ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਭਗਤ ਜਨੋ ! ਤੁਹਾਡੇ ਉੱਤੇ ਅੱਲਾਹ ਦੀ ਮਿਹਰ ਹੋਵੇ । ਬੇਸ਼ਕ ਅੱਲਾਹ
 ਇਨਸਾਫ਼ ਤੇ ਭਲਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਹੀ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਕਾਂ ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਨਾਲ
 ਚੰਗਾ ਵਰਤਾਉ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਖੁਲ੍ਹੀਆਂ ਕੁਕਰਮੀਆਂ
 ਤੇ ਅਯੋਗ ਗੱਲਾਂ ਅਤੇ ਬਗ਼ਾਵਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ । ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼
 ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੁ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਆਪ ਸੁਧਾਰ ਸਕੋ । ਤੁਸੀਂ ਅੱਲਾਹ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ
 ਰਹੋ, ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਰਹੇਗਾ ਤੇ ਓਸੇ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰੋ, ਉਹ
 ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਪਰਵਾਨ ਕਰੇਗਾ, ਅਰਥਾਤ ਅੱਲਾਹ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ
 ਹੀ ਵੱਡਾ ਸੁਭ ਕਰਮ ਹੈ ।

ਈਦ ਦੀ ਨਮਾਜ਼ **نمازِ عیدین**

ਈਦ ਅਸਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਧਾਰਮਿਕ ਤਿਉਹਾਰ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਸਾਲ

ਵਿਚ ਦੋ ਵਾਰ ਈਦ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਕ ਈਦ ਤਾਂ ਰੋਜ਼ਿਆਂ ਦੇ ਬੀਤਣ ਮਗਰੋਂ ਸ਼ਵਾਲ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤਰੀਖ ਨੂੰ ਮਨਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੀ ਜ਼ਿਲਹੱਜ ਮਹੀਨੇ ਦੀ 10 ਵੀਂ ਤਰੀਖ ਨੂੰ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਪਹਿਲੀ ਈਦ ਦਾ ਨਾਂ “ਈਦੁਲ ਫਿਤਰ” ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਛੋਟੀ ਈਦ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੀ ਈਦ “ਈਦੁਲ-ਅਜ਼ਹਾ” ਹੈ। ਇਹ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀ ਈਦ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਈਦ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਈਦੁਲ-ਅਜ਼ਹਾ ਅਸਲ ਵਿਚ ਹਜ਼ਰਤ ਇਬਰਾਹੀਮ ਤੇ ਹਜ਼ਰਤ ਇਸਮਾਈਲ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਮਨਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਓਸੇ ਯਾਦ ਨੂੰ ਤਾਜ਼ਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਦਿਨ ਸਾਰੇ ਜਗ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਕਰੇ, ਭੇਡਾਂ ਤੇ ਉਠਾਂ ਆਦਿ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਿਨ ਇਸਲਾਮ ਨੇ ਦੂਜੇ ਦਿਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਇਕ ਨਮਾਜ਼ ਵਾਧੂ ਨੀਅਤ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਈਦ ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਾਣੋ ! ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਓਹ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਾਧਾਰਨ ਦਿਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਕੀਤਾ ਕਰਨ। ਇਹ ਈਦ ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਸਵੇਰੇ 7-8 ਵਜੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 9 ਵਜੇ ਤਕ ਪੜ੍ਹ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਈਦ ਦੀ ਇਸ ਨਮਾਜ਼ ਵਿਚ ਹੋਰ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਦੂਜੀਆਂ ਨਮਾਜ਼ਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਪੜ੍ਹਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਰਕਾਤ ਆਰੰਭ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਪਹਿਲਾਂ 7 ਵਾਰ ‘ਅੱਲਾਹੁ ਅਕਬਰ’ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜੀ ਰਕਾਤ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਪੰਜ ਵਾਰ “ਅੱਲਾਹੁ ਅਕਬਰ” ਆਖਣ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਇਸ ਨਮਾਜ਼ ਦੀਆਂ ਕੇਵਲ ਦੋ ਰਕਾਤਾਂ ਹੀ ਹਨ ਜੋ ਸਾਰੇ ਨਗਰ ਦੇ ਲੋਕ ਇਕ ਥਾਂ ਮਿਲਕੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੇ ਨਗਰਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਈਦਗਾਹਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਮਾਮ ਸਾਹਿਬ ਦੋਹਾਂ ਰਕਾਤਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸੂਰਤ ਫ਼ਾਤਿਹਾ ਆਦਿ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਇਸ ਨਮਾਜ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਖੁਤਬਾ ਪੜ੍ਹਨਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਪਰ ਜੁਮੇ ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਵਿਚ ਤਾਂ ਖੁਤਬਾ ਨਮਾਜ਼ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਈਦ ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਵਿਚ ਨਮਾਜ਼ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਖੁਤਬਾ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ। ਇਸ ਖੁਤਬੇ ਵਿਚ ਵੀ ਜੁਮੇ ਦੇ ਨੀਅਤ ਖੁਤਬੇ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਮਾਮ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਵੀ ਖੁਤਬੇ ਦਾ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅੰਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਖੁਤਬੇ ਮਗਰੋਂ ਸਾਰੇ ਨਮਾਜ਼ੀ ਰਲ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਅਰਦਾਸ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਮਗਰੋਂ ਈਦ ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਲੋਕ ਘਰੋਂ ਘਰੀ ਈਦ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਜਨਾਜ਼ੇ ਦੀ ਨਮਾਜ਼

ਅਸਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਇਕ ਧਾਰਮਿਕ ਰੀਤਿ ਆਦਿ ਕਾਲ ਤੋਂ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਣੀ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਅਰਥੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਲੈ ਜਾ ਕੇ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਦਬ ਦੇਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਬਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਨਮਿਤ ਇਕ ਨਮਾਜ਼ ਵੀ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਮਾਜ਼ ਜਨਾਜ਼ਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਮਾਜ਼ ਵਿਚ ਰਕੂਅ ਤੇ ਸਜਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਸਗੋਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਖੜੇ ਖੜੇ ਇਮਾਮ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਅਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਮਾਜ਼ ਵਿਚ ਇਮਾਮ ਚਾਰ ਵਾਰ 'ਅੱਲਾਹੁ ਅਕਬਰ ਦੀਆਂ ਤਕਬੀਰਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਅੱਲਾਹੁ ਅਕਬਰ ਦੀ ਤਕਬੀਰ ਆਖ ਕੇ *‘ਸਨਾ’ ‘ਤਅੱਵਜ਼’ ਤੇ ਤਸਮੀਆ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਫੇਰ ਸੂਰਤ ਫ਼ਾਤਿਹਾ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਮਾਜ਼ ਵਿਚ ਇਮਾਮ ਵੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਵੀ ਸੂਰਤ ਫ਼ਾਤਿਹਾ ਆਦਿ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਫੇਰ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ‘ਅੱਲਾਹੁ ਅਕਬਰ’ ਦੀ ਤਕਬੀਰ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਦਰੂਦ ਸ਼ਰੀਫ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ।** ਫੇਰ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਅੱਲਾਹੁ ਅਕਬਰ ਦੀ ਤਕਬੀਰ ਆਖਣ ਮਗਰੋਂ ਇਹ ਦੁਆ (ਅਰਦਾਸ) ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ—

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِحَيِّنَا وَمَيِّتِنَا وَشَاهِدِنَا وَ
 غَائِبِنَا وَصَغِيرِنَا وَكَبِيرِنَا وَذَكَرِنَا وَ
 أَنْشَأْنَا اللَّهُمَّ مِنْ أَحْيَيْتَهُ مِنَّا فَاحْيِهِ
 عَلَى الْإِسْلَامِ وَمَنْ تَوَفَّيْتَهُ مِنَّا فَتَوَفَّهُ
 عَلَى الْإِيمَانِ اللَّهُمَّ لَا تَحْرِمْنَا أَجْرَهُ
 وَلَا تَفْتِنَّا بَعْدَهُ -

*ਇਹ ‘ਸਨਾ’, ‘ਤਅੱਵਜ਼’ ਤੇ ਤਸਮੀਆ ਅਸੀਂ ਪਿੱਛੇ ਨਮਾਜ਼ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਨਕਲ ਕਰ ਆਏ ਹਾਂ

**ਇਹ ਦਰੂਦ ਸ਼ਰੀਫ ਵੀ ਅਸੀਂ ਪਿੱਛੇ ਦਰਜ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ।

ਅੱਲਾ-ਹੁੰਮ ਮਗ਼ਫ਼ਿਰ ਲਿਹੱਯਿਨਾ ਵ ਮੱਯ-ਯਿਤਿਨਾ ਵ ਸ਼ਾਹਿਦਿਨਾ ਵ ਗ਼ਾਇ-
ਬਿਨਾ ਵ ਸ਼ਹੀਰਿਨਾ ਵ ਕਬੀਰਿਨਾ ਵ-ਜ਼-ਕ ਰਿਨਾ ਵ ਉਨਸਾਨਾ ਅੱਲਾਹੁੰਮ-ਮ ਮਨ
ਅਹਯੈ-ਤ ਹੂ ਸਿੱਨਾ ਫ਼-ਅੱਹਯਿਹੀ ਅਲਲ ਇਸਲਾਮਿ ਵ ਮਨ ਤਵੱਡੈ-ਤ ਹੂ ਸਿੱਨਾ
ਫ਼ਤਵਫ਼-ਫ਼ ਹੂ ਅਲਲਈਮਾਨਿ ਅੱਲਾਹੁੰਮ-ਮ ਲਾ ਤਹਰਿਮਨਾ ਅਜ-ਰ ਹੂ ਵਲਾ
ਤਫ਼ਤਿੱਨਾ ਬਾਅ-ਦ ਹੂ* ।

ਅਨੁਵਾਦ—ਹੇ ਅੱਲਾਹ ! ਸਾਡੇ ਜੀਉਂਦਿਆਂ, ਮ੍ਰਤਦਿਆਂ, ਹਾਜ਼ਰਾਂ, ਗ਼ੈਰ
ਹਾਜ਼ਰਾਂ, ਛੋਟਿਆਂ, ਵੱਡਿਆਂ, ਮਰਦਾਂ, ਤੀਵੀਆਂ ਨੂੰ ਬਖ਼ਸ਼ ਦੇਹ । ਹੇ ਅੱਲਾਹ !
ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰਹੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਇਸਲਾਮ ਉੱਤੇ ਹੀ ਦ੍ਰਿੜ ਰੱਖੀਂ
ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਮੌਤ ਦੇਵੇਂ, ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਈਮਾਨ ਉੱਤੇ ਹੀ ਹੋਵੇ ।
ਹੇ ਅੱਲਾਹ ! ਇਸ ਦੇ ਫਲ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਸਖਣਾ ਨਾ ਰਖੀਂ ਤੇ ਨਾ ਇਸ ਦੇ ਮਗਰੋਂ
ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਬਖੇੜੇ ਜਾਂ ਕਲੇਸ਼ ਵਿਚ ਹੀ ਫਸਾਵੀਂ ।

ਇਸ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਮੂੰਹ ਕਰ ਕੇ ਤੇ ਫੇਰ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ
ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਅਸ-ਸਲਾਮੁ ਅਲੈਕੁਮ ਵ ਰਹਿ-ਮ ਤੁੱਲਾਹ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ
ਮਗਰੋਂ ਜਨਾਜ਼ੇ ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਹਾਂ, ਸਲਾਮ ਫੇਰਨ ਤੋਂ
ਪਹਿਲਾਂ ਚੋਥੀ ਵਾਰ ਅੱਲਾਹੁ ਅਕਬਰ ਤਕਬੀਰ ਜ਼ਰੂਰ ਆਖਦੇ ਹਨ ।

نابالغ نيّے کے جنازہ کی دُعا

ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਦੇ ਜਨਾਜ਼ੇ ਦੀ ਦੁਆ (ਅਰਦਾਸ)

اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ لَنَا سَلْفًا وَفَرَطًا وَذَخْرًا
وَاجْرًا۔

*ਜੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਕਿਸੇ ਤੀਵੀਂ ਦੀ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਫੇਰ ਇਸ ਥਾਂ ਅੱਲਾਹੁੰਮ-ਮ ਲਾ
ਤਹਰਿਮਨਾ ਅਜਰੁਹਾ ਵਲਾ ਤਫ਼ਤਿੱਨਾ ਬਾਅਦੁਹਾ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ । ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ
ਇਸਤਰੀ ਲਿੰਗ ਵਚਨ ਹਨ ।

ਜਦ ਕਦੇ ਕੋਈ ਛੋਟਾ ਬਾਲਕ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਜਨਾਜ਼ੇ ਤੇ ਨਮਾਜ਼ ਜਨਾਜ਼ਾ ਪੜ੍ਹਨ ਮਗਰੋਂ ਇਹ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਅੱਲਾਹੁਮ-ਮਜ਼ ਅਲਹੁ-ਲਨਾ ਸ-ਲ-ਫੇਵ-ਵ-ਫ-ਰ-ਤੰਵ-ਵ ਜੁਖਰੰਵ-ਵ ਅਜਰਨ ।

ਅਨੁਵਾਦ—ਅੱਲਾਹ ! ਇਸ ਦਾ ਅਸਾਰ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਮਰ ਜਾਣਾ ਸਾਡੇ ਲਈ ਲਾਹੇਵੰਦਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਸਬਰ ਬਖਸ਼ੀਂ ।

ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਨਮਾਜ਼ ਜਨਾਜ਼ਾ ਪੜ੍ਹਨ ਸਮੇਂ ਇਕ, ਤਿੰਨ, ਪੰਜ ਜਾਂ ਸੱਤ ਪਾਲਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ ਦੋ, ਚਾਰ, ਛੇ ਜਾਂ ਅੱਠ ਪਾਲਾਂ ਬਣਾਉਣੀਆਂ ਵਿਵਰਜਿਤ ਹਨ ।

ਹੋਰ ਨਮਾਜ਼ਾਂ

ਏਹਨਾਂ ਪੰਜਾਂ ਨਮਾਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕੁਝ ਨਮਾਜ਼ਾਂ ਹਨ, ਜੋ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਹਾ ਕਿ 'ਤਰੱਜਚ' (ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ) ਦੀ ਨਮਾਜ਼ । ਇਹ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਤੇ ਧਰਮੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ । ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ 'ਅਸਰਾਕ ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਹੈ । ਇਹ ਦਿਨੇ ਦਸ ਵਜੇ ਦੇ ਲਾਗੇ ਚਾਗੇ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ 'ਨਫਲਾਂ' ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਵੀ ਕਈ ਲੋਕ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਨੀਅਤ ਨਹੀਂ । ਜਦ ਵਿਹਲ ਮਿਲੇ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪੱਖ ਜਦ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਡੁਬ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਵੀ ਨਮਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ । ਜਦ ਸੂਰਜ ਪੂਰਾ ਸਿਰ ਤੇ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨਮਾਜ਼ ਦਾ ਪੜ੍ਹਨਾ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਤਰਾਵੀਹ' ਦੀ ਵੀ ਇਕ ਨਮਾਜ਼ ਹੈ ; ਇਹ ਰੋਜ਼ਿਆਂ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਦਾ ਅਸਲ ਸਮਾਂ ਤਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੈ ਤੇ ਸਹਿਰੀ (ਸਰਗ੍ਰੀ) ਖਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਦਾ ਪੜ੍ਹ ਲੈਣਾ ਉਚਿੱਤ ਹੈ, ਪਰ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਲੋਕ ਇਸ ਨੂੰ 'ਇਸ਼ਾ' ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਲਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਦੀਆਂ 8 ਰਕਾਤਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਚਾਰ ਚਾਰ ਜਾਂ ਦੋ-ਦੋ ਕਰਕੇ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ । ਚਾਰ ਚਾਰ ਰਕਾਤਾਂ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਹਰ ਰਕਾਤ ਵਿਚ ਸੂਰਤ ਫਾਤਿਹਾ ਆਦਿ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਹੀ ਪੜ੍ਹਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ । ਕਈ ਲੋਕ ਵੀਹ ਤਰਾਵੀਆਂ ਵੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ । ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਏਹਨਾਂ ਤਰਾਵੀਆਂ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਕੁਰਆਨ ਸ਼ਰੀਫ ਆਦਿ ਤੋਂ ਅੰਤ ਤਕ

ਸਿਲਸਿਲੇਵਾਰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕੁਰਆਨ ਦੇ ਹਾਫਿਜ਼ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਤੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਇਹ ਤਰਾਵੀਆਂ ਅਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ।

ਇਸ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਇਕ ਨਮਾਜ਼ ਸੂਰਜ ਜਾਂ ਚੰਨ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿਣ ਸਮੇਂ ਵੀ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਦੀਆਂ ਕੇਵਲ ਦੋ ਰਕਾਤਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ । ਜੋ ਸਾਰੇ ਜਣੇ ਰਲ ਕੇ ਇਕ ਇਮਾਮ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਨਮਾਜ਼ ਵਿਚ ਹੋਰ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਦੂਜੀਆਂ ਨਮਾਜ਼ਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਹਰ ਰਕਾਤ ਵਿਚ ਰਕੂਅ ਇਕ ਦੀ ਥਾਂ ਦੋ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।

ਇਕਾਮਤ

ਇੱਥੇ ਇਹ ਦਸ ਦੇਣਾ ਵੀ ਅਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਨਮਾਜ਼ ਫਰਜ਼ ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਮੁਜਬ ਸਾਰੇ ਜਣੇ ਰਲ ਕੇ ਹੀ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਕੱਲਿਆਂ ਕੱਲਿਆਂ ਪੜ੍ਹਨੀ ਯੋਗ ਨਹੀਂ । ਹਾਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਣੀ ਕੱਲਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਉਹ 'ਇਕਾਮਤ' ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਕੱਲਾ ਹੀ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕਾਮਤ ਹਰ ਫਰਜ਼ ਨਮਾਜ਼ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

ਅੰਤਮ ਬੇਨਤੀ

ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਅਸਾਂ ਇਸਲਾਮੀ ਨਮਾਜ਼ ਦਾ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅਨੁਵਾਦ ਪ੍ਰੇਮੀ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਪਾਠਕ ਇਸ ਤੋਂ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਲਾਭ ਉਠਾਉਣਗੇ ਅਤੇ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਤਰੁੱਟੀਆਂ ਵਲੋਂ ਖਿਆ ਖਖਸ਼ਣਗੇ ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ ਸੰਬੰਧੀ ਜੇ ਕਰ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਪਾਠਕ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪਤੇ ਉਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ।

ਸ਼ੋਅਬਾ-ਨਸਰ-ਇਸਾਅਤ
ਨਜ਼ਾਰਤ ਦਾਅਵਤੋ-ਤਬਲੀਗ਼
ਕਾਦੀਆਂ—143516 (ਭਾਰਤ)